

LA INFORMACIÓ SOBRE LA LLEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

per Joan R. SOLÉ I DURANY

Professor de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Col·laborador a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya

Algunes actuacions de la Direcció General de Política Lingüística

A fi de donar a conèixer el règim lingüístic existent a Catalunya en el marc de la Constitució i de l'Estatut, i de divulgar el contingut de la Llei de Normalització Lingüística (D.O.G. de 22 d'abril 1983; en endavant L.N.L.) i dels reglaments i accions de l'Administració destinades al seu compliment, la Direcció General de Política Lingüística ha realitzat i continua realitzant una sèrie d'activitats. D'una banda s'han dut a terme, amb la col·laboració d'ajuntaments i d'altres entitats públiques i privades, nombroses conferències-col·loqui sobre la L.N.L. per les principals poblacions de Catalunya, però sobretot en aquelles on existeix un alt grau de població immigrada. Aquestes conferències eren anunciades per alguns diaris de gran difusió i per altres mitjans com per exemple cartells, etc.

Un altre mitjà de difusió dels continguts més generals de la L.N.L. ha estat la publicació en alguns diaris d'anuncis que contenen els articles de la Llei que tenen caràcter més general. A més a més, alguns cinemes de Catalunya han passat un curtmetratge destinat a donar a conèixer aquesta llei. Aquest curtmetratge també ha estat passat en diversos actes culturals, fins i tot a l'estranger. La L.N.L. s'ha donat també a conèixer en diverses exposicions com per exemple dins l'any 1984 Expocultura a Barcelona i Expolangues a París.

D'altra banda la Direcció General de Política Lingüística ha publicat diversos opuscles relacionats amb la L.N.L., els quals han estat repartits en tots els actes citats i s'estan distribuint profusament a totes aquelles persones i entitats públiques i privades que en demanen. L'opuscle que s'ha difós en més gran quantitat és, lògicament, el que conté el text de la llei. Concretament, i fins al setembre de 1984, s'han distribuït un total de 118.000 exemplars de la llei aproximadament, dels quals 100.000 són en català i la resta en castellà.

Uns 112.000 exemplars s'han distribuït a entitats, ajuntaments i altres col·lectius de persones, i uns 6.000 s'han distribuït a ciutadans que els han demanat individualment.

A més a més d'aquestes actuacions, la Direcció General de Política Lingüística ha anat atenent aquelles consultes relacionades amb drets lingüístics en general, i amb la L.N.L. i el seu desplegament en particular. Dintre del marc de la divulgació d'aquesta llei, és precisament aquest últim apartat citat, és a dir, el de les consultes, el que volem comentar en aquest article. Concretament ens detindrem a informar sobre el telèfon directe que la direcció general han instal·lat amb tal finalitat, i apuntarem també els temes sobre els quals els ciutadans interposen un nombre més gran de qüestions.

Les consultes sobre drets lingüístics abans de l'entrada en vigor de la Llei de Normalització Lingüística

D'ençà de la creació de la Direcció General de Política Lingüística a partir del Decret 115/1980 de 23 de juny, els ciutadans van començar a adreçar-hi les primeres consultes relatives al dret d'usar el català en les actuacions oficials, dret que deriva de la recobrada oficialitat de la llengua pròpia de Catalunya a partir de l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia.

Fins a l'entrada en vigor de la L.N.L., i sobretot fins a l'efectiva posada en funcionament del Servei d'informació i documentació de la Generalitat, i del telèfon obert, el (93) 3151313, el 17 de juny de 1983, les consultes van ser escasses per dos motius:

- 1) El desconeixement del contingut i l'abast de l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya per part de la generalitat dels ciutadans.
- 2) El desconeixement de l'existència del Servei de normalització de l'ús oficial de la llengua catalana, cosa que feia que molts ciutadans s'adrecessin a dependències equivocades de la Generalitat, o bé renunciessin a exposar el seu problema.

L'entrada en vigor de la L.N.L. i les consultes referents a drets lingüístics

Des de l'entrada en vigor de la L.N.L. i la posada en funcionament del telèfon obert de la Generalitat, les consultes registrades han augmentat, però lògicament és clar que l'Administració i la societat en general es van adaptant progressivament a la situació de doble oficialitat lingüística, i per tant molts dels motius de queixa que en un moment donat havien estat freqüents van desapareixent a causa de la seva paulatina superació. Per exemple, rarament hi pot haver cap notari que demani la traducció dels documents que se li presenten en català, car en general aquests fedataris públics saben que el Col·legi

Notarial i el Departament de Justícia de la Generalitat tenen un servei de traduccions a la seva disposició.

Com a mitjà més fàcilment a l'abast d'aquells ciutadans que vulguin fer consultes relatives a l'aplicació de la L.N.L. i a l'ús de la llengua catalana en general, el dia 15 de desembre de 1983 fou posat en funcionament un telèfon directe amb contestador automàtic, el (91) 2154100. A fi de donar-ne a conèixer l'existència, el telèfon de divulgació de la L.N.L. fou anunciat per diversos mitjans de comunicació, concretament en el diari «AVUI» i «El Periódico», durant algunes setmanes, i per les emissores de Radiocadena durant l'emissió de «La Plaça del Diamant» llevat del primer capítol. Alhora que s'anunciava el número i missió del telèfon, s'oferia als ciutadans la possibilitat de demanar exemplars de la L.N.L. En els diaris esmentats també es publicaven, juntament amb l'anunci i en un espai de mitja pàgina, les consultes més interessants que s'havien rebut per telèfon o per carta. Per a aquest últim cas s'ha anunciat també un apartat de Correus específic, el 5525 de Barcelona. També s'inclouïa alguna consulta breu en les falques radiofòniques esmentades.

La creació i divulgació d'aquest servei telefònic ha fet augmentar lògicament el nombre de consultes plantejades, però sobretot ha posat a l'abast dels ciutadans un mitjà per a solucionar-los les més variades qüestions relatives a la normalització de la llengua.

Les consultes que interposen els ciutadans

S'han rebut en quantitats significatives moltes consultes que es poden aplegar en dubtes de tipus general sobre la L.N.L.:

- articles impugnats i estat d'aquesta qüestió.
- desplegament; drets o deures que s'hi reconeixen.
- data de publicació al Diari Oficial de la Generalitat i al Butlletí Oficial de l'Estat, etc.
- incidència de les seves disposicions en els mitjans de comunicació.

Consultes relatives al Registre Civil

Hi ha força consultes que fan referència exclusivament a problemes relatius a canvis en les inscripcions del Registre Civil relacionats amb l'idioma:

- traducció problemàtica del nom propi, per exemple quan el lloc de residència és diferent al de naixement.
- traducció dels noms propis dels pares difunts, els quals figuren en les inscripcions de naixement dels fills.
- adequació gràfica del cognom a la normativa actual del català.

El fet que els Registre Civil, Mercantil i de la Propietat depenguin del

govern de l'estat, i que encara no s'hagin pres mesures per facilitar els tràmits destinats a adequar degudament al català, amb celeritat, els cognoms catalans, fa que molts ciutadans no es plantegin o renunciïn a la iniciació d'expedients més o menys llargs de correcció d'aquells. De fet el problema de l'arbitrarietat de la grafia dels llinatges ja ha estat plantejat al nostre Parlament, arran de la pregunta formulada pel diputat Salvador Sunyer al Consell Executiu en data 20 d'octubre de 1981 (B.O.P.C. núm. 49, de 2 de novembre de 1981) a què el Conseller de Justícia respongué el 18 de novembre (B.O.P.C. núm. 56, de 30 de novembre de 1981) que, ara com ara, la rectificació del cognom solament es pot aconseguir pels dos camins que permet la normativa bàsica:

- un, per l'ús habitual i provat del canvi que se sollicita.
- i un altre, perquè la línia materna o paterna en qualsevol dels seus graus presenta la forma sollicitada.

La rectificació del cognom sollicitada per una d'aquestes dues vies s'ha de fer sempre mitjançant la tramitació d'un expedient, que si es tracta de la primera via, es tramita pel Registre Civil corresponent, però la resolució és competència del Ministre de Justícia, llevat que es tracti d'una mera rectificació d'error; si es tracta de la segona via, tant la tramitació de l'expedient com la resolució depenen directament del Registre Civil corresponent, i el jutge autoritzant és el de primera instància.

Si el canvi de cognom sollicitat es tramita com a «rectificació d'error», tal com pot ser Picanyol per Picañol, l'expedient es porta des del Registre Civil, i també la seva resolució.

En aquest cas, en la praxi dels Registres Civils, per a la resolució d'un expedient d'aquest tipus no s'exigeix una prova rigorosa ni cap termini de temps massa llarg. Els documents que se solliciten no cal que siguin oficials. Poden servir rebuts, cartes, etc.

Pel que fa a la possibilitat d'inscriure en català els assentaments i anotacions del Registre Civil, i rebre en aquesta llengua els certificats, hom esperava que la Direcció General dels Registres i del Notariat dictés alguna normativa que orientés els encarregats els quals lògicament es troben amb una situació de fet contrària a la legislació vigent en matèria de llengües, situació que és sovint denunciada pels ciutadans que volen exercir el dret de tenir en català les inscripcions que els afecten. La circular de l'1 de març de 1984, de la Direcció General dels Registres i del Notariat, sobre expedició per fotocòpies de certificacions literals del Registre Civil (BOE núm. 58, de 8 de març) ha vingut a regular, d'una manera molt tímida, la possibilitat que s'usin les llengües oficials diferents del castellà en uns casos molt concrets. Ens sorprèn que aquesta possibilitat no es fonamenti en l'oficialitat que els respectius estatuts proclamen per a aquestes llengües, sinó en la realitat fàctica de la seva existència. Efectivament la circular que comentem preveu que «*de acuerdo con la realidad social de algunas Comunidades Autónomas*», podran figurar de forma bilingüe les fórmules d'expedició de les certificacions literals fetes mitjançant

una fotocòpia. «*En todas las demás actuaciones se seguirá utilizando exclusivamente el castellano.*»

Consultes relatives a les relacions privades

Són freqüents les consultes relatives a l'àmbit de les relacions no oficials, camp on més que el pes dels drets i deures protegits per la llei, hi juga el complex món de les relacions interpersonals, en el qual no és infreqüent que hom acostumi de renunciar a usar el català per mantenir una bona convivència, almenys formal.

Per exemple, si en una escala es volen renovar els rètols indicadors dels pisos i la majoria dels veïns els volen només en castellà, sols podem aconsellar al nostre consultant catalanoparlant que convenci la majoria de veïns a fi que figurin en totes dues llengües, solució que en principi seria òbviament rebutjable i és, en certa manera, ridícula (primer-primer; tercer-tercer; etc.).

Lligats a aquests casos també cal parlar de les consultes que rebem de treballadors que es veuen impeditos d'usar el català per voluntat de l'empresari, o simplement dels càrrecs intermedis, dins de la seva activitat professional. En aquests casos la nostra resposta no pot ser gaire encoratjadora, ja que l'article 2 de la L.N.L., que preveu aquest dret, topa de front amb el deure de complir les ordres i instruccions de l'empresari (art. 5 de l'Estatut dels Treballadors), que sembla que pot decidir l'idioma oficial que usarà preferentment l'empresa.

Amb tot, hi haurà sempre casos en què lògicament l'empresari no pot impedir al treballador l'ús de la llengua d'aquest: comunicacions interiors, atenció personal als clients i proveïdors que usen la llengua oficial (potser cal incloure també les no oficials) habitual del treballador, etc. Amb més motiu en el cas d'un client que s'hagi adreçat en aquesta llengua, ja que és el *client* qui determina la llengua oficial per a relacionar-se amb l'empresa.

Si en el futur es plantegen conflictes lingüístics en el camp de les relacions laborals, cosa que naturalment no és desitjable, serà la jurisprudència qui anirà perfilant el joc del dret de treballador i la potestat de l'empresari. Només afegim dues puntualitzacions: 1) és molt dubtós que els càrrecs intermedis de l'empresa puguin impedir l'ús d'una llengua oficial en l'activitat professional general dels empleats i 2) és indiscutible el dret de l'empresari a preterir els aspirants a un lloc de treball que desconeixen una llengua oficial, ja que a l'hora de contractar té el mateix dret pel que fa a llengües no oficials.

El carnet d'identitat

Un altre tipus de consultes molt freqüents són les que fan referència a la catalanització de les dades del carnet d'identitat. És clar que poden figurar ja en català totes les dades onomàstiques, però un problema freqüent que se'ns planteja és el del nom dels pares difunts que figuren en castellà. En aquest

cas cal instar la seva traducció en la inscripció del naixement del fill interessat, no en la dels pares difunts, que a tenor de la normativa actual del Registre sembla intocable.

Altres consultes sobre drets lingüístics

S'han rebut encara d'altres consultes sobre drets lingüístics que afecten àmbits no circumscribibles en els comentats. Convé de remarcar les referents a l'etiquetatge de productes comercialitzats a Catalunya. Si són alimentaris, és sabut de tothom que, mentre el Tribunal Constitucional no dicti sentència sobre la qüestió d'incompetència promoguda pel Govern de l'Estat contra el Decret 389/1983 de 15 de setembre que autoritza l'ús exclusiu del català en el contingut obligatori de les etiquetes, és vigent l'article 20 del Reial Decret 308/1983 de 25 de gener que obliga a fer constar en «*la lengua española oficial del estado*» aquestes dades. Els comerciants que ens consulten són degudament assabentats d'aquesta situació, que esperem que es resolgui ben aviat i de manera favorable a la competència del Departament de Comerç i Turisme per a dictar el citat decret impugnat.¹

Convé de remarcar que aquesta situació només afecta els continguts obligatoris de les etiquetes dels productes alimentaris, i per tant qualsevol altre tipus de dades que puguin contenir aquests productes, o bé les etiquetes de qualsevol altres tipus de béns de mercat, poden figurar en català.

Potser cal citar finalment un altre àmbit del qual s'han rebut poques consultes però que creiem que no hem de deixar d'esmentar per la seva influència en un ampli sector de la societat catalana. Ens referim a l'Església Catòlica, institució que, n'hem de deixar constància d'entrada, ha contribuït històricament de forma notable, almenys al Principat, a mantenir viva la flama de la llengua. Actualment cal dir que tant l'ús en la litúrgia com en l'administració diocesana i parroquial la situació lingüística al Principat depèn de la diòcesi d'una banda, i de la parròquia o la comunitat religiosa de l'altra. L'arxidiòcesi de Barcelona, per exemple, distribueix els llibres i impresos administratius normalitzats en llengua catalana (només els impresos destinats exclusivament a l'exterior dels Països Catalans són bilingües). Aquesta arxidiòcesi també va difondre al seu dia una circular als rectors donant suport a l'ús preferent i predominant de la llengua catalana i sembla també que els centres parroquials del cinturó industrial són sovint petits focus de catalanització en zones de forta immigració. Ens falten, però, estudis precisos sobre el percentatge de celebracions en català a cada parròquia i l'ús del català a les comunitats religioses regulars, i és necessari també que el Servei de normalització de l'ús oficial de la llengua catalana estableixi contactes amb les altres diòcesis i amb les altres religions amb un cert pes específic a Catalunya. De totes maneres l'autonomia

1. A l'hora de corregir aquestes ratlles, el Tribunal Constitucional ha acordat d'aixecar la suspensió de la vigència del Decret 389/1983, de 15 de setembre, del Departament de Comerç i Turisme.

dels rectors i preveres a l'hora de decidir la llengua d'ús preferent en les celebracions és gairebé absoluta, i per tant l'actuació institucional en aquest àmbit creiem que, si cal, s'haurà de limitar a accions de sensibilització general i, al capdavant, han de ser els mateixos feligresos els qui manifestin la voluntat de ser atesos en la llengua del país a l'hora de rebre serveis religiosos.

Altres motius pels quals el ciutadà s'ha adreçat a aquest servei

El telèfon obert no només ha anat atenent consultes relacionades amb el dret d'usar qualsevol de les dues llengües oficials, ans també és important el nombre de trucades consultant aspectes merament lingüístics. És bo que el ciutadà, al moment puntual de fer un rètol o un escrit «que ha de sortir correcte» tingui un telèfon a mà on el petit dubte sigui resolt ràpidament per una opinió més qualificada que la de les persones que en aquell moment envoltin el redactor. Si el problema lingüístic és de més difícil solució, aleshores el ciutadà o funcionari és adreçat al Servei d'Assessorament Lingüístic, telèfon (93) 2159004, on la qüestió és definitivament resolta o bé sotmesa a estudi.

De tots aquest tipus de consultes comentats fins ara, unes cinquanta han aparegut publicades amb la corresponent resposta en les mitges pàgines de què hem parlat més amunt.

Malgrat que la Generalitat de Catalunya tingui un telèfon obert d'informació general, el fet que el del Servei de normalització de l'ús oficial de la llengua catalana s'anuncii pels mitjans de comunicació fa que també rebem consultes absolutament alienes a la nostra competència.

La procedència de les consultes

Passem a fer ara un breu esment de la procedència de les consultes. La immensa majoria són de ciutadans, però també es reben consultes dels ajuntaments i dels departaments de la Generalitat. És necessari que les diferents administracions públiques de Catalunya que tenen el català com a llengua pròpia (segons l'art. 5.1 de la L.N.L., són la Generalitat, l'Administració territorial catalana, la local i les corporacions públiques dependents de la Generalitat, tinguin uns criteris d'ús lingüístic clars, coordinats i decididament favorables a l'ús del català, fent que en general només s'usi el castellà en els casos que l'administrat ho demani. Quan el funcionari no tingui clars els criteris lingüístics a seguir en algun cas concret, és bo que tingui al seu abast el telèfon de divulgació de la L.N.L. i en faci ús, ja que a través d'ell se li proposarà la solució més acordant amb el criteri de la Direcció General de Política Lingüística i més adequat, doncs, al tenor de l'esmentada llei.